

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНИ

СИЛАБУС

з дисципліни «ДИРИГУВАННЯ»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень	Курс	III- IV
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	5-8
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	4
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	64
Освітньо-професійна програма	Оркестрова майстерність	Лекції	-
		Семінари	-
		Практичні	-
		Індивідуальні	64
		Самостійна робота	56
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Екзамен: 5,6,7,8

ПІБ, посада	Міхеєв Борис Олександрович, професор
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Miheiev.pdf
e-mail	miheevboris504@gmail.com

ПІБ, посада	Дяченко Юрій Станіславович, доцент
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/folk-instruments-of-ukraine/Diachenko.pdf
e-mail	yuriyd_@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни «Диригування» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Оркестрова майстерність».

Силабус укладено відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи організації навчання. Силабус визначає обсяг знань здобувачів вищої освіти, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Диригування», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання результатів навчання.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування комплексу професійних компетентностей для прийняття правильних самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах на базі широкого кола фундаментальних знань, одержаних у закладі вищої освіти; оволодіння прийомами диригентської техніки, методикою аналітичної роботи з партитурою, навичками практичної роботи з оркестром та солістами, що є фундаментом для подальшої плідної професійної діяльності.

В результаті опанування дисципліни здобувачі повинні **знати:**

- матеріал курсу «Диригування» у повному обсязі;
- різноманітність положень диригентської постановки та їх залежність від потреб реального звучання;
- способи тактування складних і мішаних схем, нерівнодольних схем, правила їх скорочення та об'єднання;
- основи раціонального використання функцій рук;
- прийоми передачі в жесті поліритмії та поліметрії;
- комплекс аплікатурних варіантів для передачі в жесті динамічних нюансів та їх раптових змін, довготривалих зростань і спадів динаміки;
- методику відбиття в диригентському жесті (варіантах аплікатури) складових елементів формоутворення;
- засоби передачі агогічних відхилень темпу, затримки звучання;
- можливості використання диригентського жесту для рельєфної передачі артикуляційних особливостей звуковидобування та тембрального забарвлення звучання оркестрових груп і окремих інструментів;
- основи аналізу партитури;
- план самостійної підготовки диригента до репетиції: із концертмейстерами в класі, з оркестром;
- базові засади інтерпретаційної роботи диригента;
- склад оркестру народних інструментів на рівні розуміння виконавських можливостей кожного окремого музичного інструмента, тембральних особливостей його звучання;
- склад симфонічного оркестру на рівні розуміння виконавських можливостей кожного окремого музичного інструмента, тембральних особливостей його звучання;
- основи планування практичної репетиційної роботи;
- особливості виконання оркестрового акомпанементу, роботи з солістами;
- більшість оригінальних творів із рекомендованого репертуару;

уміти:

- демонструвати повний обсяг умінь, що передбачені програмними вимогами до попередньо опанованої дисципліни «Основи диригування»;
- раціонально використовувати такі диригентські ресурси, як постановка, позиції рук, диригентський план, для створення слухної та виразної атмосфери під час виконання музичного твору;
- тактувати будь-які схеми в різних темпах та типах артикуляції, за необхідністю маркуючи або зупиняючись на будь-якій долі;
- користуватися руками раціонально та абсолютно незалежно одна від одної;
- відтворити в диригентському жесті зміни темпу, динамічних нюансів кількома варіантами аплікатури;
- за рахунок незначної зміни жесту, підкреслити тембральні особливості звучання, штрихи, елементи поліритмії;
- виділити окремі голоси із загальної оркестрової фактури;
- увиразнити складові елементи музичної форми, одночасно підкреслюючи їх архітектурну єдність;
- самостійно проаналізувати партитуру незнайомого музичного твору;
- зважено ставитись до підбору диригентської аплікатури під час самостійного опрацювання творів, урахувавши їх масштабність, стильову спрямованість та склад оркестру;
- вправно та коректно, використовуючи весь комплекс музично-теоретичних знань, здійснити інтерпретацію музичного твору;
- самостійно готувати та проводити оркестрові репетиції;
- спілкуватися з оркестрантами (концертмейстерами) суто за допомогою жестів;
- заздалегідь розраховувати репетиційний час, складаючи попередній план репетиції;
- стисло та зрозуміло висловлювати власні побажання оркестру, рельєфно підтримуючи їх диригентським показом;
- у разі необхідності – проводити групові репетиції, виконувати нотну коректуру, інструментувати невеликі за масштабом твори для конкретного складу виконавців;
- працювати з солістами: вокалістами, інструменталістами та їх різноманітними ансамблями.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних компетентностей**:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності теорії та практики музичного мистецтва.

СК5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення в теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання в практичній діяльності.

СК8. Здатність здійснювати диригентську діяльність.

СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в практичній діяльності.

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК15. Здатність здійснювати редакторську / менеджерську / лекторську / аранжувальну / звукорежисерську діяльність у сфері музичного мистецтва.

СК17. Здатність застосовувати традиційні й альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання:**

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого/хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН4. Аналізувати музичні твори з визначенням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН8. Демонструвати музично-аналітичні навички під час створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН9. Демонструвати володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики та композиції, уміння перекладати музичні твори для різних колективів (оркестру, ансамблю, хору).

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання щодо особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем

Тема 1. Поліметрія та поліритмія.

Тема 2. Формування навичок тембральної передачі.

Тема 3. Логіка використання технічних прийомів диригування.

Тема 4. Підпорядкування техніки художнім аспектам відтворення музики.

Тема 5. Емоційно-виразні функції диригентської техніки.

Тема 6. Початок індивідуалізації диригентської техніки.

Тема 7. Виховання внутрішнього слуху.

Тема 8. Поглиблений аналіз партитури.

Тема 9. Самостійне вивчення музичного твору.

Тема 10. Музично-теоретичний аналіз партитури.

Тема 11. Напрацювання елементів диригентської пластики.

Тема 12. Диференціація музичних стилів.

Тема 13. Розвиток музичного мислення.

Тема 14. Удосконалення виразності диригентського жесту.

Тема 15. Роботи над диригентською інтерпретацією.

Тема 16. Засоби практичного втілення інтерпретації.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття в класі з концертмейстерами та самостійна робота.

Навчальні ресурси

Навчання проводиться в аудиторіях ХНУМ імені І. П. Котляревського та за допомогою платформ Zoom, Google-meet. Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Messenger тощо. Для забезпечення освітнього процесу використовується нотний фонд бібліотеки ХНУМ імені І. П. Котляревського, аудіо та відео записи, методична література.

Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS.

Кількість балів	Національна шкала	ECTS шкала
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX
1–34	Незадовільно	F

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

90–100–A– відмінно. Відмінне артистичне виконання, вдала інтерпретація, бездоганне знання партитури, гнучкість та вміння слухати виконавців, різноманітний технічний арсенал, відмінні анотації.

82–89–B– добре. Виконання вище середнього рівня, вдала інтерпретація, добре знання партитури, дещо обмежений технічний арсенал, добрі анотації.

75–81–C– добре. У цілому правильне виконання з певною кількістю недоліків, недостатня виразність диригентської техніки, дещо обмежене емоційне наповнення, суттєві помилки в анотаціях.

64–74–D– задовільно. Зміст музики відтворений недостатньо, є суттєві недоліки в інтерпретації, технічний арсенал обмежений, артистизм відсутній, анотації містять значну кількість недоліків.

60–63–E– задовільно. Виконання всіх компонентів оцінювання відповідає лише мінімально допустимим критеріям.

35–59–FX– незадовільно (з можливістю повторного складання). Потрібне додаткове опрацювання курсу дисципліни перед тим, як перескладати.

1–34–F– незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни). Необхідна ґрунтовна подальша робота, обов'язковий повторний курс.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися здобувачам освіти з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів

освіти у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах та фестивалях, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика викладання дисципліни відповідає вимогам «Положення ХНУМ імені І.П. Котляревського про академічну доброчесність» та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського».

Рекомендовані джерела

1. Макаренко Г. Творчість диригента: естетична цінність гармонії / Герман Макаренко // Київське музикознавство : зб. ст. / Нац. муз. акад. України імені П. І. Чайковського [та ін.]. Київ: 2007. Вип. 23. Культурологія та мистецтвознавство. С. 160–170.
2. Мурза С. Диригентський жест як інструментально-виконавський феномен : компаративно-технологічний підхід : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – Муз. мистецтво; Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2021. 19 с.
3. Мурза С. Диригентський жест як об'єкт семіотичного аналізу // Наук. вісн. / Одеська держ. муз. акад. імені А. В. Нежданової. Одеса, 2019. Вип. 29, кн. 1 : Музичне мистецтво і культура. С. 42–51.
4. Рожок В. І. Історія українського диригентського виконавства: творчість Стефана Турчака : до 100-річчя Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського : навч. посіб. Київ: НМАУ, 2013. 302 с.
5. Ракочі В. Еволюція інструментального соло як відображення розвитку симфонічного оркестру кінця XVIII-початку XX століть : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 – Муз. мистецтво; Нац. муз. акад. ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. 18 с.
6. Стрілець А. Формування оригінального репертуару для оркестру народних інструментів ХНУМ імені І.П. Котляревського як історична місія Харківських композиторів (1950–1960) // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст / Харківський нац. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського. Харків: ХНУМ, 2021. Вип. 60. С. 216–238.
7. Стрілець А. М. Теоретичні засади виховання диригента оркестру народних інструментів // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харківський нац. ун-т мистецтв імені І.П.Котляревського; ред.-упоряд. Ю. Величко, Л. Русакова. Харків: ХНУМ, 2021. Вип. 61. С 26–49.

Рекомендований репертуар

Оригінальні твори для оркестру народних інструментів

1. Блок В. – «Веснянка», «Лірична поема».
2. Борисов В. – «Українська сюїта».
3. Бояшов В. – «Танцювальна сюїта», «Концертіно» для флейти з оркестром.
4. Бьольман Л. – «Токата» з «Готичної сюїти».

5. Гайденко А. – сюїта «Українські сюжетні танці», «Романтичний спогад», «Українські визирунки», «Над Сеной» для акордеона з оркестром, «Дніпрова легенда» для скрипки з оркестром, «Романс» для домри з оркестром.
6. Гайденко І. – «Сонячне коло» для цимбалів з оркестром.
7. Гридін В. – «Їхав козак за Дунай» обробка української народної пісні для баяна з оркестром, «Циганська рапсодія» для баяна з оркестром.
8. Домніченко К. – «Увертюра на українські теми».
9. Золотарьов В. – «Скоморохи при дворі» з дитячої сюїти № 1.
10. Індра А. – «Ноктюрн».
11. Кічанов Є. – Концерт для балалайки з оркестром.
12. Клебанов Д. – «Марш-увертюра» на українські народні теми.
13. Мясков К. – «Фантазія на закарпатські теми».
14. Пікулік В. – Скерцо для домри з оркестром.
15. Подгорний В. – обробка української народної пісні «Повій, вітре, на Вкраїну».
16. Репніков О. – «Скерцо» для домри з оркестром, «Капричіо» для баяна з оркестром.
17. Стецюн М. – «Елегія пам'яті Г. Хоткевича», «Болеро».
18. Стрілець А. – «Хоровод-примара», «Імпровізація» на українську народну тему.
19. Холмінов О. – «Українська фантазія».

Оперно-симфонічні та камерні твори

1. Барток Б. – Сюїти для оркестру.
2. Бах Й. С. – Інструментальні концерти (для скрипки, клавесина, потрійний концерт).
3. Берліоз Г. – Увертюра «Римський карнавал».
4. Бетховен Л. – симфонії №№ 2, 3, 4 – частини, увертюри «Егмонт», «Фіделіо», «Прометей», «Коріолан», «Леонора» № 3.
5. Бізе Ж. – дві сюїти з «Арлезіанки».
6. Брамс Й. – «Варіації на тему Гайдна», симфонія № 1, «Академічна» увертюра.
7. Бріттен Б. – «Проста симфонія».
8. Вагнер Р. – Увертюри до опер «Тангейзер», «Лоенгрін».
9. Вебер К. М. – Увертюри до опер «Оберон», «Вільний мисливець», «Евріанта».
10. Верді Д. – Увертюри до опер «Сила долі», «Сицилійська вечерня», «Набуко».
11. Вівальді А. – інструментальні концерти.
12. Гайденко А. – симфонічна поема «Монумент», концерт «Карагода», симфонія-сюїта «Рідні джерела».
13. Гайдн Й. – інструментальні концерти.

14. Глюк К. – Увертюра до опери «Іфігенія в Авліді».
15. Гріг Е. – «Лірична сюїта».
16. Дворжак А. – Симфонія № 9, «Празькі вальси».
17. Ліст Ф. – Симфонічна поема «Прелюди», «Угорські рапсодії».
18. Мендельсон Ф. – Увертюри: «Сон у літню ніч», «Гебриди», «Рюї Блаз».
19. Моцарт В. – симфонії №№ 36, 38, 39; увертюри до опер: «Милосердя Тита», «Директор театру», «Чарівна флейта».
20. Равель М. – оркестрові сюїти «Дафніс і Хлоя», «Болеро».
21. Сен-Санс К. – «Карнавал тварин».
22. Сметана Б. – Увертюра до опери «Продана наречена», «Тріумфальна симфонія», симфонічні поеми з циклу «Моя Батьківщина».
23. Станкович Є. – симфонія № 3 – частини.
24. Франк С. – симфонія ре мінор – частини.
25. Штогаренко А. – сюїта «Пам'яті Лесі Українки».
26. Штраус Й. – увертюри до оперет «Летюча миша», «Циганський барон».
27. Штраус Р. – симфонічна поема «Дон Жуан».
28. Шуберт Ф. – симфонії №№ 7, 8 – частини.
29. Шуман Р. – симфонії №№ 1, 4 – частини.